

POSTANOWIENIE

Dnia 17 września 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Krzysztof Pietrzykowski

SSN Krzysztof Strzelczyk (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa M. J.
przeciwko Skarbowi Państwa - Prezesowi Trybunału Konstytucyjnego
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 17 września 2020 r.,
zażalenia powoda na postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 6 grudnia 2019 r., sygn. akt I ACa (...),

**uchyla zaskarżone postanowienie pozostawiając
rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego
w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Powód M. J. w skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 25 kwietnia 2019 r. wniósł o zwolnienie od kosztów sądowych. Postanowieniem z dnia 4 listopada 2019 r. Sąd Apelacyjny zwolnił powoda od kosztów sądowych częściowo a mianowicie od opłaty od skargi kasacyjnej ponad kwotę 2.000 złotych.

Powód wymaganej opłaty nie uiscił. Dlatego Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 6 grudnia 2019 r. na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c. odrzucił jego skargę kasacyjną. W uzasadnieniu tego postanowienia Sąd Apelacyjny wskazał, że twierdzenia powoda zawarte w oświadczeniu majątkowym i jego dalsze wyjaśnienia wzbudzały wątpliwości co do rzetelnego przedstawienia sytuacji majątkowej. Na poparcie twierdzeń, iż nie może wykonywać żadnej pracy zarobkowej nie przedstawił stosownego zaświadczenia lekarza orzecznika ZUS lub innego zaświadczenia lekarskiego. Powód nie wyjaśnił też dlaczego pełni nieodpłatnie funkcję prokurenta spółki prawa handlowego oraz w jaki sposób jest w stanie wraz z żoną utrzymać samochód osobowy, opłacić czynsz za wynajmowaną nieruchomość oraz ponieść koszty utrzymania trzyosobowej rodziny oraz uiszczać alimenty na pierwszego syna. Jednocześnie Sąd Apelacyjny podniósł, że powód uchylił się od odpowiedzi na część pytań z zarządzenia z dnia 16 października 2019 r. jak np. nie podał modelu i roku produkcji samochodu, nie dołączył kopii dowodu rejestracyjnego. Nie odpowiedział na pytanie jakim majątkiem dysponuje jego żona. Biorąc pod uwagę te okoliczności, jak również dotychczasową działalność zawodową powoda i jego żony, ich wykształcenie, Sąd Apelacyjny uznał, że sytuacja majątkowa powoda umożliwia uiszczenie przez niego opłaty od skargi kasacyjnej w kwocie 2.000 złotych.

Powód złożył zażalenie na postanowienie z dnia 6 grudnia 2019 r. „o odrzuceniu skargi kasacyjnej po nieuwzględnieniu w całości zwolnienia od kosztów”. Uzasadnienie zażalenia sprowadza się wyłącznie do kwestionowania odmowy zwolnienia w całości od opłaty od skargi kasacyjnej. Zarzuca się w nim, że powód składając wniosek o zwolnienie od kosztów przedstawił dokumentację medyczną potwierdzającą objawy zaburzenia widzenia uniemożliwiające podjęcie pracy od maja do października 2019 r. Wbrew temu co przyjął Sąd, powód złożył nie tylko dokumenty dotyczące zatrudnienia żony jako wykładowcy na uczelni ekonomicznej, ale także przedstawił kopię dowodu rejestracyjnego samochodu żony. Z tych względów powód wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Katalog zaskarżalnych do Sądu Najwyższego postanowień jest zamknięty i nie obejmuje postanowienia sądu drugiej instancji w przedmiocie zwolnienia od kosztów sądowych. Nie oznacza to jednak, że niezaskarżalne postanowienie sądu drugiej instancji, odmawiające zwolnienia od opłaty od skargi kasacyjnej, uchyla się spod jakiejkolwiek kontroli Sądu Najwyższego. Jeśli skutkiem odmowy zwolnienia od opłaty jest nieopłacenie skargi kasacyjnej, a to doprowadziło do jej odrzucenia, to wówczas Sąd Najwyższy, rozpatrując zażalenie na postanowienie odrzucające skargę kasacyjną, rozstrzyga - na wniosek strony na podstawie art. 380 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. - również o postanowieniu sądu drugiej instancji o odmowie przyznania zwolnienia od opłaty od skargi kasacyjnej (por. postanowienie z dnia 16 lipca 2008 r., II CZ 40/08, LEX nr 786449 i powołane tam wcześniej orzecznictwo oraz postanowienia z dnia 6 maja 2011 r., II CZ 12/11, LEX nr 847127 i z dnia 27 czerwca 2013 r., III CZ 28/13). Zażalenie powoda skierowane do odrzucenia skargi kasacyjnej pomimo tego że, nie złożono w nim formalnie zgłoszonego wniosku na podstawie art. 380 k.p.c., sprowadza się wyłącznie do zarzutów dotyczących wadliwości postanowienia o oddaleniu wniosku o zwolnienie w całości od opłaty od skargi kasacyjnej. Oznacza to, że wolą skarżącego było rozpoznanie przez Sąd Najwyższy także tego rozstrzygnięcia Sądu Apelacyjnego (zob. m. in. nie publ. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 2016 r., II CZ 125/16, z dnia 9 listopada 2016 r., II CZ 112/16., z dnia 27 października 2016 r., V CZ 66/16, z dnia 19 listopada 2014 r., II CZ 74/14, z dnia 11 grudnia 2013 r., IV CZ 102/13). Do tej kwestii odniósł się też pośrednio Sąd Apelacyjny nie pobierając opłaty od zażalenia na odrzucenie skargi kasacyjnej (zob. też postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 29 stycznia 2015 r., V CZ 6/15, z dnia 13 września 2019 r., sygn. akt II CZ 38/19 - nie publ.).

W ramach oceny zakresu udzielonego powodowi zwolnienia od opłaty sądowej należy odwołać się do ugruntowanego w judykaturze Sądu Najwyższego stanowiska, że sąd orzekający o zwolnieniu od opłaty od skargi kasacyjnej nie jest związany uprzednim orzeczeniem zwalniającym stronę od kosztów sądowych, jednak w sytuacji, w której na wcześniejszych etapach postępowania stronie przyznano zwolnienie od kosztów, odmowa udzielenia jej takiego zwolnienia w postępowaniu kasacyjnym wymaga stwierdzenia, iż położenie strony uległo

w jakimś aspekcie zmianie (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 października 2005 r., III CZ 77/05, nie publ., z dnia 6 maja 2011 r., II CZ 12/11, nie publ., z dnia 28 maja 2013 r., V CZ 12/13, nie publ., z dnia 27 listopada 2013 r., V CZ 61/13, nie publ., z dnia 13 lutego 2015 r., II CZ 91/14, nie publ., z dnia 10 listopada 2016 r., IV CZ 45/16, nie publ., i z dnia 26 stycznia 2018 r., II CZ 95/17, nie publ., z dnia 14 listopada 2019 r., I CZ 76/19, z dnia 5 grudnia 2019 r., I CZ 99/19 nie publ.).

W niniejszej sprawie Sąd Apelacyjny nie uwzględnił wskazanego stanowiska. Dokonał oceny wniosku powoda tak, jakby był to jego pierwszy wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych w postępowaniu. Tymczasem postanowieniami Sądu Okręgowego w W. z dnia 27 czerwca 2016 r. i 7 października 2017 r. (karta 38 i 160 akt sprawy) powód został zwolniony w całości od opłat sądowych od pozwu i apelacji. W tej sytuacji Sąd Apelacyjny powinien był ocenić, czy w okresie od wydania tych postanowień doszło do takiej zmiany w sytuacji powoda, że nie powinien on ponownie korzystać ze zwolnienia w postępowaniu kasacyjnym.

W związku z tym trzeba zważyć, że w świetle dotychczasowych oświadczeń powoda składanych w trybie art. 102 u.k.s.c. sytuacja majątkowa powoda nie tylko nie poprawiła się, ale wręcz pogorszyła. Zarówno powód jak i jego żona do chwili wydania w dniu 4 listopada 2019 r. postanowienia o odmowie zwolnienia w całości od opłaty sądowej podejmowali okresowo pracę, przy czym powód od maja 2019 r. pozostawał bez pracy. W tym dniu powód nadal nie pracował a deklarował podjęcie pracy dorywczej od grudnia 2019 r. Powód wyjaśniając przyczyny pozostawania bez pracy, przedłożył zaświadczenia lekarskie dotyczące jego stanu zdrowia. Odnosnie do dochodów uzyskiwanych przez żonę, zgodnie z wezwaniem Sądu, złożył odpis jej zeznania podatkowego. Wbrew temu co przyjął Sąd, powód przedstawił też wymagane dane dotyczące samochodu marki L. rok. prod. 2009 należącego do jego żony. Uszło bowiem uwadze Sądu, iż powód złożył wcześniej odpis dowodu rejestracyjnego tego samochodu (k. - 378 akt sprawy).

W świetle tych okoliczności nie ma uzasadnionych podstaw do przyjęcia, iż doszło do takiej zmiany w sytuacji majątkowej powoda, która na tym etapie postępowania usprawiedliwiałaby obciążenie powoda opłatą od skargi kasacyjnej.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.,
Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

jw